

Lausuntoyhteenveto: Luonnos valtioneuvoston asetukseksi sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeiden valtionavustuksista vuosina 2020 – 2023

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
1 JOHDANTO	2
2 LAUSUNTOPYYNTÖ	3
3 LAUSUNNONANTAJAT	3
4 LAUSUNTOJEN KESKEISIMMÄT HUOMIOT	3
5 MUUT HUOMIOT	8

TIIVISTELMÄ

Lausuntoyhteenvedossa käsitellään lausuntokierroksella olleen luonnoksen valtioneuvoston asetukseksi sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeiden valtionavustuksista vuosina 2020 – 2023 lausuntojen keskeisimmät näkökulmat ja huomiot. Alla lausuntoyhteenvedon keskeisimmät asiat tiivistettynä:

- Uudenmaan erilliskorjaus pyydettiin huomioimaan asetuksessa ja taustamuistiossa, koska asetusluonnos ei sovellu Uudenmaan tilanteeseen.
- Järjestöt kokivat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kirjaamisen asetukseen tärkeäksi, koska muutoin asetuksen ja ohjelman painopiste tulee jäämään korjaaviin palveluihin ja samalla järjestölähtöisiä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen keinoja ei huomioitaisi. Järjestöt toivoivat myös asetukseen kirjattavan yhteistyö järjestöjen kanssa, mikä mahdollistaisi järjestöjen osallistumisen hankkeisiin.
- Valtionavustuksen suhde valtionosuustehtäviin koettiin epäselväksi etenkin henkilöstökustannuksen osalta.
- Lausunnoissa toivottiin tulevaisuuden sote-keskus –ohjelman valtionavustuksen ja käynnissä olevien tai käynnistyvien hankkeiden ja niiden valtionavustusten keskinäisten suhteiden selkeyttämistä. Lausunnoissa mainittiin etenkin valtiovarainministeriössä valmisteltavana oleva asetetus.
- Muiden kehittämishankkeiden (1 §:n 1 momentin 2 kohta) sääntelyä haluttiin selkeyttävän ja tarkentavan. Toisaalta lavean kuvauksen nähtiin myös tuovan toivottua joustavuutta.
- Osatavoitteet nähtiin joissakin lausunnoissa liian laajoina ja epärealistisinä, jos valtionavustuksen saamisen ehtona on toteuttaa kaikki osatavoitteet. Lisäksi osatavoitteiden mittaaminen ja arviointi aiheuttivat epäselvyyttä. Lausunnoissa koettiin tarpeelliseksi määritellä yhteiset mittarit, joilla osatavoitteita arvioidaan. Osatavoitteisiin esitettiin myös muutamia lisäyksiä.
- Valtionavustuksen määrää koskeva sääntely koettiin joissain lausunnoissa selkeäksi ja toisissa taas epäselväksi etenkin muiden kehittämishankkeiden (1 §:n 1 momentin 2 kohta) osalta. Lausunnoissa myös toivottiin, että jo asetuksessa voitaisiin määritellä valtionavustuksen kokonaismäärä ja käyttöaika. Valtionavustuksen määrän osalta pyydettiin myös huomioimaan palvelujen järjestäjätahojen erityisvelvoitteet sekä alueelliset erityispiirteet.

1 JOHDANTO

Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelman mukaan käynnistetään tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusten kehittämisohjelma. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman tarkoituksena on kehittää laaja-alainen sosiaali- ja terveyskeskus, josta ihminen saa palvelunsa sujuvasti ja avun yksilöllisiin tarpeisiin. Se nivoutuu yhteen soterakenneuudistuksen kansallisen ja alueellisen valmistelun kanssa. Maakunnittaiset kehittämis- ja käyttöönottohankkeet ovat olennainen osa tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmaa. Nämä hankkeet on tarkoitettu rahoitettaviksi valtionavustuksilla.

Ehdotettavassa asetuksessa säädettäisiin valtionavustuksista kahden tyyppisille kehittämis- ja käyttöönottohankkeille. Ehdotettavat säännökset koskevat hankkeille myönnettävän valtionavustuksen hakemiseen ja maksamiseen liittyviä menettelyjä. Asetus tarkentaisi avustuksen myöntämisen edellytyksiä ja menettelyä sekä rajaisi avustuspäätösten tekoon liittyvää yhteiskunnallista tarkoituksenmukaisuusharkintaa.

Asetuksen lausuntokierros oli 15.10.-5.11.2019, minkä aikana kaikki halukkaat toimijat ja yksityishenkilöt saivat antaa asetuksesta vapaasti lausuntonsa. Tässä lausuntoyhteenvedossa esitellään lausuntojen keskeisimpiä sisältöjä ja näkökulmia, joita ovat: Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja järjestöjen huomioiminen asetuksessa, maakuntajakoon keskittyvät huomiot, sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämis- ja kokeiluhankkeen sekä toiminnan käynnistämishankkeet, STM:n tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -avustushaun suhde muihin valtionavustuksiin, valtionavustuksen suhde valtionosuustehtäviin, osatavoitteet ja niiden toteutumisen tukeminen sekä arviointi, valtionavustuksen määrä ja muut huomiot.

Lausuntoyhteenvedossa keskitytään enimmäkseen asetusta ja esittelymuistiota koskeviin huomioihin ja näkökulmiin, mutta samalla myös sivutaan Tulevaisuuden sote-keskus -ohjelmaa, johon liittyen lausuttiin paljon. Lausuntoyhteenvedossa ei käsitellä kaikkia lausunnoista esiinnoitettuja näkökulmia vaan vain keskeisimmät ja useasti toistuneet näkökulmat. Kuitenkin kohdassa ”Muut huomiot” on pyritty myös huomioimaan muita, harvemmassa lausunnoissa esiinnoitettuja näkökulmia.

2 LAUSUNTOPYYNTÖ

Luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeiden valtionavustuksista vuosina 2020–2023 toteutettiin lausuntopyyntökysely ajalla 15.10. - 5.11.2019. Lausujia pyydettiin ottamaan kantaa valtionavustuksen myöntämisen edellytyksiin ja avustuksen hakemiseen sekä valtionavustuksen enimmäismäärää koskevaan sääntelyyn. Eritoten lausujia pyydettiin tarkastelemaan sääntelyn selkeyttä ja perustelevuutta kyseisissä asiakokonaisuuksissa. Lisäksi lausuntopyyntökyselyssä oli oma osionsa muille kommenteilla, jossa pystyi tuomaan esiin muita huomioita liittyen sääntelyyn ja asetuksen jatkovalmisteluun.

Lausuntokierros tehtiin Oikeusministeriön ylläpitämän ja tuottaman Lausuntopalvelu -verkkopalvelun kautta. Tämän lisäksi lausunnot pystyi myös antamaan kirjallisesti. Saatujen lausuntojen perusteella asetusta täydennetään.

3 LAUSUNNONANTAJAT

Lausuntopyynnön kannanottajia olivat kunnat, sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymät, sairaanhoitopiirit, maakunnan liitot, valtion viranomaiset, järjestöt sekä muut tahot ja toimijat. Lausuntoja annettiin yhteensä 117. Näistä 107 oli lausuntopalvelun kautta ja 10 kirjallisesti. Lausunnonantajista 40 oli kunnalta tai kuntayhtymältä, 70 järjestöiltä tai muilta toimijoilta, 2 yksityishenkilöiltä ja 5 ministeriöstä tai niiden hallinnonalaisista virastoista.

4 LAUSUNTOJEN KESKEISIMMÄT HUOMIOT

Suurimmassa osassa lausuntoja kannatettiin yleisesti asetusta ja tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmaa. Asetuksen sääntelyä pidettiin suurimmalta osin toimivana ja asetuksen esittelymuistio koettiin sopivissa määrin tarkentavan ja avaavan asetusta. Lausunnoissa esiintyneet useat huomiot ja näkökulmat kohdistuivatkin enemmässä määrin tulevaisuuden sote-keskus -ohjelman linjauksiin ja toimeenpanoon kuin itse asetukseen ja sen sääntelyyn. Kuitenkin myös joihinkin asetuksen ja esittelymuistion kirjauksiin toivottiin tarkennuksia sekä joitakin korjauksia ja lisäyksiä, jotta kyseiset kohdat asetuksessa ja

esittelymuistiossa eivät jäisi tulkinvaraisiksi ja samalla eivät poissulkisi tai jättäisi huomioimatta automaattisesti tiettyjä asiakokonaisuuksia ja tahoja. Näitä lausuntojen keskeisimpiä huomioita esitellään tässä lausuntoyhteenvedossa alempana.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja järjestöjen huomioiminen asetuksessa

Monet järjestöt ovat aktiivisesti antaneet asetusluonnoksesta lausuntonsa. Järjestöjen antamissa lausunnoissa yhdeksi keskeisimmäksi huomioksi nostettiin tarve kirjata asetukseen ja taustamuistioon hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, mikä on myös linjassa Antti Rinteen hallitusohjelman sekä sote-uudistuskirjausten kanssa. Järjestöt esittävät, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämällä on keskeinen vaikutus suoraan kansalaisiin, mutta myös kansantalouteen kustannuksien hillitsemiseen, mikä on myös kirjattu yhdeksi Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman osatavoitteeksi. Lisäksi tulevaisuuden sosiaali ja terveyskeskuksella on laaja-alainen vaikutus kaikkiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimiin ja yhdyspintoihin, jonka vuoksi järjestöt esittävät sen lisäämiseen asetusluonnoksen pykäliin 1-3. Alla on eritelty usean järjestön ehdotetut korjaukset asetusluonnokseen:

- 1 § 1 momenttiin ehdotetaan lisäystä: *Valtionavustusta myönnetään sosiaali- ja terveydenhuollon ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kehittämisen ja kokeiluhankkeille sekä toiminnan käynnistämishankkeille.*
- 2 §: ään esitetään kokonaan uuden kohdan lisäystä: *Hanke on tarpeellinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ja se tukee hyvien käytänteiden levittämistä ja toimintatapojen uudistamista ja tuloksellisuutta.* Ehdotuksen mukaan tämä olisi 2 §:n 2 kohta.
- 3 §:n 3 momentin 2 kohtaan ehdotetaan lisäystä: *Toiminnan painotuksen siirtäminen korjaavista palveluista ehkäisevään ja ennakoivaan työhön ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen.*

Ehdotetut muutokset mahdollistavat järjestöjen, muiden toimijoiden, yritysten ja asiakkaiden mukaan ottamisen kehittämishankkeisiin. Ehdotetut korjaukset myös tukevat 3 §:n 3 momentin kohdan 2 osatavoitetta, jonka mukaan toiminnan painotus siirretään korjaavista palveluista ehkäisevään ja ennakoivaan työhön. Ilman edellä esitettyjä korjauksia järjestöjen mukaan painopiste tulee jäämään asetuksessa nimenomaan korjaaviin palveluihin ja toimiin. Järjestöt painottavatkin, että tällöin järjestölähtöiset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen keinot kuten vertaistuki eivät näkyisi kehittämishankkeissa, joilla on kuitenkin tärkeä rooli ennaltaehkäisevässä työssä.

Useassa järjestön antamassa lausunnossa myös kehoitetaan kirjaamaan asetukseen useampaan yhteyteen sana järjestö, jolloin asetus paremmin mahdollistaisi järjestöjen mukaan ottamisen hankkeisiin ja hankerahoituksen piiriin. Asetusluonnoksen 2 §:n 1 momentin kohta 4:n kirjaus poikkihallinnollisesta yhteistyöstä tulee koskea myös vahvemmin järjestöjä, koska muutoin heidän osaamisen ja asiantuntijuuden hyödyntäminen jää sattumanvaraiseksi.

- 1 §:n 1 momentin 2 kohtaan ehdotetaan lisäystä: *kunnan tai kuntayhtymän taikka useamman kunnan, kuntayhtymän, sosiaali- ja terveysalan järjestön tai asiantuntijalaitoksen yhteiset sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä tukevat alueellisesti tai valtakunnallisesti merkittävät hankkeet.*

- 2 §:n 1 momentin 4 kohta ehdotetaan lisäystä: *”Hankkeessa on otettu huomioon tarvittava poikkihallinnollinen yhteistyö ja yhteistyö järjestöjen kanssa.”*
- 5 §:n 1 momentin 1 kohtaan ehdotetaan lisäystä: *hankkeen hallinnoinnista vastaava kunta, kuntayhtymä, järjestö tai asiantuntijalaitos ja hankkeen toteuttamiseen osallistuvat kunnat, kuntayhtymät, järjestöt ja asiantuntijalaitokset.*
- 6 §:n 2 momentin 6 kohtaan ehdotetaan lisäystä: *Ulkopuolisista lähteistä hankitun tutkimuksen, tietämyksen sekä konsultoinnin ja vastaavien asiantuntijapalveluiden kustannukset ja järjestöjen kanssa tehtävän yhteistyön kustannukset.*

Maakuntajakoon keskittyvät huomiot

Monen julkisen sektorin toimijan lausunnossa esitettiin huomioita liittyen maakuntajakoon. Etenkin Uudenmaan kunnat korostivat lausunnoissaan, että asetuksen tulisi huomioida Uudenmaan erilliskäyttö, koska nykyisen kaltaisenaan asetus ei sitä huomioi. Lausunnoissa esitettiin, etteivät Uudenmaan kehittämishankkeet voi käynnistyä ennen kuin Uudenmaan erilliskäyttö on saatu selvitettyä. Lisäksi maakuntajako ja 80 % väestövaade edellyttäisi Helsingin kaupungin osallistumista hankkeeseen, koska muutoin väestövaade ei Uudenmaan alueella toteutuisi. Tällöin hanketta ei voitaisi Uudellamaalla toteuttaa. Lausunnoissa myös esitettiin, että Uudenmaan maakunta on muita maakuntia suurempi niin pinta-alaltaan kuin myös sisäiseltä moninaisuudeltaan, minkä vuoksi kehittämishankkeet eivät olisi tarkoituksenmukaisia ja sen hallinnointi asettaisi haasteita. Uudenmaan kunnat kannattivat lausunnoissaan alueellisia hankkeita Uudellemaalle, mikä olisi heille parempi ratkaisu niin tuloksellisuuden kuin myös hallinnoinnin yksinkertaisuuden vuoksi.

Monet muut kuin vain Uudenmaan maakunnat tuntuivat myös tunnistavan Uudenmaan maakunnan poikkeavan tilanteen asetuksen ja tulevaisuuden sote-keskus -ohjelman kannalta. Joissain lausunnoissa esitettiin, että 3 §:n 1 momentin mukainen maakuntajaosta poikkeaminen erityisen syyn nojalla voi koskea vain Uudenmaan maakuntaa, koska erilliskäyttö asettaa sen erilaiseen asemaan kuin muut maakunnat. Toisaalta muutamat kunnat ja kuntayhtymät nimenomaan pitivät mahdollisuutta poiketa maakuntajaosta muutoinkin tärkeänä kuin vain Uudenmaan maakunnan tilanteessa. Yhtenä syynä muun muassa esitettiin, että sote-yhteistyöalue voi poiketa maakunnan alueesta. 1 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaista yhtä maakunnan kokoista hanketta pidettiin myös eräässä lausunnossa syrjivänä ja epätasa-arvoisesti kohtelevana, koska se ei huomioi maakuntien erilaisuutta muun muassa yhteistyörakenteiden puuttumisen kannalta. Muutamassa lausunnossa myös toivottiin, ettei Uudenmaan erilliskäytön lopputulos (useampi hanke tai ei) vaikuttaisi muiden maakuntien rahoitukseen vaan pysyisi ehdotetun mukaisena.

Edellä esitetyistä huolimatta muutoin 18 maakuntajaon mukaisia hankekokonaisuuksia ja niiden sääntelyä asetuksessa tunnuttiin kannatettavan osassa lausuntoja. Osa lausunnonantajista keskittyivät myös pohtimaan maakuntahankkeiden sisäisiä asioita, kuten esimerkiksi sitä, mahdollistaako yhden maakunnan hankekokonaisuus erilaisten hankkeiden pilotoinnin eri alueilla. Muutamat maakuntajaon tulevat muutokset vuoden 2021 alusta lähtien toivottiin myös huomioitavan rahoituksen määrässä ja asetuksessa (4§:n 2 momentti). Vuoden 2021 alusta lähtien Heinäveden kunta siirtyy Etelä-Savon maakunnasta Pohjois-Karjalan maakuntaan, Joroisten kunta puolestaan Etelä-Savon maakunnasta Pohjois-Savon maakuntaan ja Isonkyrön kunta Pohjanmaan maakunnasta Etelä-Pohjanmaan maakuntaan.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämis- ja kokeiluhankkeen sekä toiminnan käynnistämishankkeet

Jotkin lausunnonantajat kaipaivat selkeytystä 1 §:n 1 momentin kohtien 1 ja 2 mukaisten maakuntahankkeiden sekä muiden kehittämishankkeiden välisestä yhteydestä. Kuitenkin muiden kehittämishankkeiden (1 §:n 1 momentin 2 kohta) sääntelyn koettiin olevan enemmän epäselvää kuin maakuntahankkeiden (1 §:n 1 momentin 1 kohta). Muista kehittämishankkeista kaivattiin asetukseen ja esittelymuistioon tarkempaa määritelmää sen sisällöistä ja tavoitteista. Lisäksi epäselvyyttä aiheuttivat avustuksen myöntämisedellytykset ja avustuksen määrä. Näitä asioita toivottiinkin huomioitavan jo asetuksessa, mutta viimeistään hankeoppaassa. Muutokset loisivat lausunnonantajien mukaan jo asetuksessa hankkeelle sisällölliset suuntaviivat (esimerkiksi teemat tai kohderyhmien erittely) ja edistäisivät siten myös hakijoiden motivaatiota hakuvaiheessa. Toisaalta osassa laununtoja ei koettu tarpeen avatakaan 1 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisia muita kehittämishankkeita sen enempää, koska yleispiirteisen ja lavean kuvauksen nähtiin tuovan joustavuutta sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseen ja mahdollistavan hyvinkin erilaisia kokeiluja.

STM:n tulevaisuuden sosiaali- ja terveysterveyskeskus -avustushaun suhde muihin ohjelmiin ja valtionavustuksiin

Sekä järjestötoimijoiden että julkisen sektorin lausunnoissa kaivattiin tietoa tulevaisuuden sosiaali- ja terveysterveyskeskus -ohjelman valtionavustuksen sekä muiden olemassa olevien ja tulevien valtionavustuksien suhteesta toisiinsa. Näistä etenkin nyt lausunnoilla oleva valtiovarainministeriön asetus (valtiovarainministeriön asetusluonnos toiminnan tehostamisen, sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen ja pelastustoimen uudistamisen valtionavustuksista, VM154:00/2019) nousi toistuvasti lausunnoissa esiin. Lausunnon antohetkellä asetukset aiheuttivat epäselvyyttä ja epätietoisuutta, koska ne nähtiin lausunnonantajien mielestä melko samanlaisina ja rinnakkaisina. Lausunnoissa ehdotettiin, että niistä tulisi tiedottaa ja selkeyttää niiden roolia sekä tarpeen mukaan sovittaa hankevaiheen eri prosesseja yhteen tai vähintään vahvistaa ministeriöiden välistä yhteistyötä ja koordinoitua. Lausunnoissa esitettiin, että kummatkin asetukset tulisi ilmetä vähintään kummankin asetuksen esittelymuistioissa, asetuksessa tai muulla tavoin yhdenmukaisesti kaikille keskeisille osapuolille informoituna. Viestintä ei täten saisi olla ristiriitaista. Lisäksi lausunnoissa toivottiin, etteivät asetukset aseta avustuksen saajille ristiriitaisia tavoitteita vaan tukisivat hankekokonaisuuksia. VM:n asetuksen lisäksi lausunnoissa nousi myös samankaltaisia kysymyksiä koskien muun muassa LAPE-muutosohjelmaa ja sen suhdetta Tulevaisuuden sote-keskus -ohjelmaan.

Valtionavustuksen suhde valtionosuustehtäviin

Taustamuistiossa esitetty valtionavustuksen käyttö hankkeistettuihin jonojen purkutoimiin aiheutti joissain lausunnonantajissa epäselvyyttä, koska asetusluonnoksen 7 §:ssä säädetään, ettei avustusta saa käyttää toimiin, joilla toteutetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) 1 §:n mukaisia valtionosuustehtäviä, mikäli näillä toimilla ei ole välitöntä liityntää hankkeen kokeilu- ja kehittämistyöhön tai uusien toimintamallien käyttöönottoon. Kyseinen sääntely koettiin joissain lausunnoissa myös ristiriitaiseksi ja tulkinnanvaraiseksi, koska kirjaus tulkitaan ensiksi kieltävän ja sitten sallivan. Lausunnoissa esitettiin, että asetukseen tai viimeistään hakuoppaaseen tarkennettaisiin ja avattaisiin valtionosuustehtävien ja valtionavustuksen suhdetta toisiinsa ja luotaisiin selkeät rajat kehittämisen ja lakisääteisen toiminnan välille. Asetukseen ja hakuoppaaseen toivottiin joissakin lausunnoissa selkeytystä etenkin henkilöstökustannuksien osalta, jotta välttyttäisiin tilanteilta, joissa kunnille tai kuntayhtymille syntyy riski maksatushakemuksien korvaamattomuudesta.

Osatavoitteet ja niiden toteutumisen tukeminen sekä arviointi

Tulevaisuuden sote-keskus ohjelman osatavoitteisiin oltiin osassa julkisen sekä kolmannen sektorin antamissa lausunnoissa tyytyväisiä ja niiden nähtiin olevan tarkoituksenmukaisia sekä tukevan sosiaali- ja terveydenhuollon kehittymistä. Tästä huolimatta joissain lausunnoissa osatavoitteet kuitenkin koettiin ongelmallisiksi niiden laajuuden vuoksi. Myös valtionavustuksen määrä koettiin osatavoitteisiin nähden liian pieneksi. Tämän pelättiin johtavan siihen, että uusien toimintamallien levittäminen ja jalkauttaminen kärsivät, tulokset jäävät hyvin yleiselle tasolle ja ohjelman vaikuttavuus ei toteudu kunnolla. Osatavoitteiden toteutumisen muotoiluun asetuksessa toivottiinkin kiinnitettävän huomiota ja muotoiltavan 3 §:n 2 momentin 2 kohta enemmän joustavampaan muotoon ja kunnille harkintavaraa lisääväksi esimerkiksi edellyttämällä kunnilta pyrkimystä saavuttaa joku tai jotkin osatavoitteet, muttei välttämättä kaikkia. Samalla osatavoitteet olisivat lausunnonantajien mielestä tarkoituksenmukaisemmat ja tukisivat paremmin hankkeiden vaikuttavuutta.

Tavoitteiden valvontaan, ohjaukseen ja mittaamiseen esitettiin myös huomioita lausunnoissa. Sekä julkisen sektorin että järjestötoimijoiden lausunnoissa koettiin tarpeelliseksi kirjata asetukseen valvonnan, ohjauksen ja mittaamisen keinoja, joilla tavoitteisiin päästään. Joissakin lausunnoissa huomio kiinnittyi etenkin 2 §:n 1 momentin 5 kohtaan hankkeen tuloksellisuudesta ja laaja-alaisuudesta, mikä herätti niin käsitteenä kuin myös arvioinnin näkökulmasta epäselvyyttä. Tämän johdosta lausunnoissa esitettiin, että asetusta olisi toivottavaa tarkentaa näiltä osin sekä asetukseen että tulevaan hankeoppaaseen. Tätä varten toivottiinkin määriteltävän keskeiset tieteelliseen tutkimukseen ja hyvin käytäntöihin perustuvat mittarit, joilla osatavoitteita voitaisiin mitata asiantuntevasti. Tällöin myös eri hankkeiden tulokset olivat vertailukelpoisia keskenään. Tähän liittyen juuri kuntien ja kuntayhtymien erilaiset tietojärjestelmät tai niiden puute myös nostettiin osassa järjestökentän sekä julkisen kentän lausunnoissa esiin. Ilman yhteistä tietojärjestelmää myös tavoitteiden toteutumisen mittaaminen ja arviointi ovat haastavaa.

Itse osatavoitteisiin esitettiin myös lisäyksiä. Näistä yksi mainittiin jo *”Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja järjestöjen huomioiminen asetuksessa”* –otsikon alla, missä järjestöt esittivät 3 §:n 3 momentin 2 kohtaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäämistä. Tämän lisäksi myös työnjaon kehittäminen koettiin joidenkin järjestöjen lausunnoissa tärkeäksi lisäykseksi 3 §:n 3 momentin 4 kohtaan: *palveluiden monialaisuuden, työnjaon ja yhteentoimivuuden varmistaminen*. Kyseistä lisäystä perusteltiin sen tärkeydellä (esimerkiksi moniammatillisuuden lisääntyminen ja henkilökunnan osaamisen kehittäminen sekä täten mahdollisesti julkisen houkuttelevuuden lisääntyminen) ja esittelymuistion tekstin perusteella, jossa mahdollisesti rahoitettaviksi hankkeiksi määritellään sellaiset hankkeet, joissa sosiaali- ja terveydenhuollon eri ammattiryhmien työnjakoa kehitetään ja yhdistetään.

Valtionavustuksen määrä

Valtionavustuksen enimmäismäärää koskeva sääntely koettiin joissain lausunnoissa selkeäksi ja toisissa taas epäselväksi. Valtionavustuksen määrään kohdistui myös paljon huomioita, jotka liittyivät suoraan tulevaisuuden sote-keskus –ohjelman linjauksiin ja vähemmän itse asetukseen.

Valtionavustuksen myöntäminen täysimääräisenä maakuntien hankekokonaisuuksiin koettiin julkisen sektorin lausunnoissa hyvänä ja kannatettavana asiana, koska täysimääräisen avustuksen koettiin kohtelevan kaikkia maakuntia tasapuolisesti ja sitouttavan kehitystyöhön sekä tukevan tulevaisuuden sote-keskus –ohjelman tavoitteiden toteutumista. Sen sijaan muiden kehittämishankkeiden myöntäminen enintään 80 %

kokonaiskustannuksista sai aikaan lausunnonantajissa niin järjestötoimijoiden kuin myös julkisen sektorin toimijoiden osalta ristiriitaisia mielipiteitä. Muutamissa lausunnoissa esitettiin omarahoitusosuuksien yhtenäistämistä, jotta vältettäisiin maakuntahankkeiden sekä muiden kehittämishankkeiden väliset epäselvyydet rahoituksessa. Omarahoitusosuuden vaatiminen myös pelättiin koituvan esteeksi joillekin hankkeille esimerkiksi kuntien resurssien ja taloustilanteen osalta sekä vähentävän motivaatiota ja sitoutumista hankkeeseen. Tämän nähtiinkin asettavan kunnat ja kuntayhtymät eriarvoiseen asemaan. Toisaalta joissain lausunnoissa omarahoitusosuutta pidettiin hyvänä asiana, koska se on linjassa aikaisempien valtionavustusten tason määräytymisperusteiden kanssa. Näitä asioita pyydettiin vielä tarkasteltavan uudestaan ja tekemään mahdolliset korjaukset asetustekstiin sekä taustamuistioon.

Valtionavustuksen kokonaismäärän sitominen vuosittain valtion talousarvioon koettiin etenkin julkisen sektorin osassa lausuntoja haastavaksi hankekokonaisuuksien suunnittelun ja vaikuttavuuden näkökulmasta. Näissä lausunnoissa toivottiinkin, että arvio valtionavustuksen kokonaismäärästä ja käyttöaika olisi hyvä tietää jo etukäteen tai niin varhaisessa vaiheessa kuin vain mahdollista. Tämä voitaisiin kirjata jo asetukseen tai esittelymuistioon. Lisäksi joissain julkisen sektorin lausunnoissa esitettiin, että esittelymuistion 6 §:n kirjausta valtionavustuksen maksatuksesta jälkikäteen kirjallisen maksatushakemuksen perusteella vielä harkittaisiin, koska se koettiin haastavaksi etenkin pienten organisaatioiden näkökulmasta.

Joissain julkisen sektorin toimijoiden ja järjestöjen lausunnoissa tuotiin myös esille, että asetuksessa ja valtionavustuksen määrässä tulisi huomioida palvelujen järjestäjätahojen erityisveloitteet ja alueelliset erityispiirteet kuten esimerkiksi sairastavuus, yhdyskuntarakenne, maahanmuutto ja kielelliset oikeudet. Näin ollen pelkkään väestöosuuteen perustuvaa jakoa valtionavustuksen määrän suhteen ei pidetty tarkoituksenmukaisena. Toisaalta joitakin huomioita myös esitettiin siitä, että valtionavustuksen määrä voitaisiin jakaa pelkästään väestöosuuden perusteella eli kiinteä tasaosuus poistettaisiin kokonaan.

5 MUUT HUOMIOT

Lausunnoissa oli edellä esitettyjen huomioiden lisäksi paljon muita näkökulmia. Näistä osa on esitelty alla.

- Suun terveydenhuolto: Muutamissa lausunnoissa koettiin tärkeäksi huomioida asetuksessa ja esittelymuistiossa myös suun terveydenhuolto.
- Väestövaade: Vaatimusta 80 % väestöosuudesta pidettiin joissain lausunnoissa liian korkeana vaatimuksena, koska sisällöltään hyvät hankkeet, mutta väestövaadetavoitteen alittavat hankkeet saattavat jäädä ilman rahoitusta. Toisaalta toisissa lausunnoissa väestövaadetta puolestaan pidettiin tarpeellisena, koska kuntien tai kuntayhtymien omat irralliset hankkeet heikentäisivät kokonaisvaikuttavuutta osaoptimoinnin myötä.
- Hankkeen hallinnointi: Asetusluonnoksen pykäliin 1 ja 5 esitettiin tarkennusta hankehallinnoinnin osalta. Lausuntojen mukaan hankekokonaisuuden hallinnoista tulisi vastata kunta tai peruspalvelukuntayhtymä eikä sairaanhoitopiiri, koska sairaanhoitopiirin hallinnointivastuuta ei nähdä peruspalveluiden kehittämisen kannalta tarpeellisena.
- Aiemmin kehitettyjen mallien hyödyntäminen: Useammassa lausunnossa pidettiin tärkeänä hyödyntää jo valmiina olevaa tietopohjaa ja malleja eikä pelkästään luoda uusia. Hankerahoituksen ja asetuksen tulisikin mahdollistaa myös aiemmin

kehitettyjen hankkeiden jatkokehittäminen ja niiden tuloksellisuuden arviointi. Tärkeänä pidettiin myös resurssien siirtämistä toimintamallien jalkauttamistyöhön. Nämä asiat toivottiin huomioitavan asetuksessa ja esittelymuistiossa.

- Esteettömyys ja saavutettavuus: Joidenkin järjestöjen lausunnoissa nostettiin esiin, että maakuntien tulisi huomioida hankkeissaan esteettömyys ja saavutettavuus. Siten esteettömyyden ja saavutettavuuden kirjaaminen asetukseen ja esittelymuistioon koettiin lausunnoissa tärkeäksi.
- Palvelusetelit: Hoitotakuun toteuttamiseksi palvelusetelit koettiin osassa lausuntoja tarpeellisiksi. Samalla se myös mahdollistaisi järjestöjen ja yritysten osallistumisen hankkeisiin.
- Ulkoistetut sote-toiminnat: Jotkin julkisen sektorin toimijat esittivät 5 §:n 2 momenttiin tarkennusta tilanteesta, jossa sote-toiminta on jo ulkoistettu, jotta kehittämishankkeet eivät saisi aikaan kilpailun vääristymää.